

Hazai és külföldi bányászattörténeti kiadványok

HADOBÁS SÁNDOR

A bányászattörténet iránt sajnos egyre csökken az érdeklődés, ami jól tükrözi az iparág jelenlegi helyzetét. Ezért az ilyen tárgyú szakkönyvek megjelentetésére a nagy kiadók csak a legkritikább esetben vállalkoznak. Így hát a feladat a bányászok még meglévő szervezeteire, intézményeire, a bányásztelepülések önkormányzataira, közgyűjteményekre, tudományos intézményekre, esetleg magánszemélyekre hárul. További probléma, hogy a helyi kiadású könyvek többnyire észrevétlenek maradnak, mert forgalmazó híján nem kerülnek az üzletkebe. Pozitív fejlemény viszont, hogy az utóbbi években az internet révén egyre jobban tájékozódhatunk e témakörben, és vásárlásra is van lehetőség.

A gondok ellenére örömmel állapíthatjuk meg, hogy napjainkban is viszonylag gazdag és változatos a hazai bányászattörténeti könyvtermés. Az alábbiakban ebből mutatunk be néhányat, a címléírást követően rövid tartalmi ismertetéssel. Külföldi kiadványokra is felhívjuk a figyelmet, jelezve, hogy a határainkon túli szakirodalom ismerete sem nélkülözhető a bányászattörténet hazai művelői számára.

DALLOS Ferencné (szerk.): *Szent Borbála, a bányászok és kohászok védőszentje*. Bp. 2010. MONTANPRESS, 120 old. (Szent Borbála élettörténete, legendája; Szent Borbála, a bányászok védőszentje. A Szent Borbála-kultusz magyarországi műalkotásai; Szent Borbála alakja templomi és bányászszászólókon; Szent Borbála alakja címereken; Szent Borbála tiszteletére szentelt harangok (haranglábak); Szent Borbála-ímák, -fohászok, -énekek; Szent Borbála-kultuszát ápoló [bányász] hagyományörző szervezetek; Szent

Borbála, a tűzterek védőszentje – Szent Borbála magyar hadseregbeli kultusza.)

AGRICOLA, Georgius: *A föld alatti élőlények*. Ford.: Tóth Péter. Rudabánya, 2010. Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, 97 old. + 16 ábra. – *Agricola* e kisterjedelmű művének első magyar fordítása. Nem sok bányászati vonatkozása van, csupán egy helyütt olvashatunk benne a bányadémonokról. A szerző személye miatt mégis érdekes lehet szakterületünk kutatói számára is.

RÉTHY Károly – TÓTH János: *Nagybánya és Máramaros vidékének földtani, ásványtani, kőolajipari kutatói, irodalma a XX. század közepéig*. Zalaegerszeg, 2010. Magyar Olajipari Múzeum – Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, 187 old + 30 old. színes képmelléklet. – Bányászattörténeti bevezető tanulmányok után a területtel foglalkozó szerzők rövid életrajzai következnek abc-rendben, felsorolva idevágó munkáikat is.

VERSÉNYI György: *Bányák, bányászok, hagyományok. Válogatott tanulmányok és költemények*. Rudabánya, 2011. Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, 241 old. – *Versényi György* (1852–1918) tanár, néprajzkutató korabeli folyóiratokban, újságokban megjelent etnográfiai és önéletrajzi írásait, valamint a bányászéletről szóló verseit *dr. Hála József* kutatta fel és rendezte kötetbe, amelyhez *dr. Paládi-Kovács Attila* etnográfus, akadémikus írt előszót.

RADVÁNYI Diána: *Telkibányai kerámiák*. Rudabánya, 2011. Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány, 64 old. + 21 old. színes képmelléklet. – A téma annyiban érdekes számunkra, hogy a különböző típusú kerámiák előállításához többféle ásványi nyersanyagra volt szükség, amiről a könyv röviden tájékoztat.

RUDNYÁNSZKY Pál, dr.: *A magyar perlit 50 éve*. Budapest, 2010. [Magánkiadás], 78 old. + 16 kihajtható melléklet. (A magyar perlitipar története; A perlit termékek és alkalmazásuk főbb területei; Perlitet használó nagyobb üzemek és termékeik; Perlit konferenciák, rendezvények, kiállítások; A magyar perlitipar megalapozói; A magyar perlit fontosabb szakirodalma; Perlit tablók.)

FARKAS Géza, dr. (szerk.): *A magyar perlitbányászat története. Tanulmányok*. Pálháza, 2011. Perlit-92 Kft, 154 old. (Dr. Földessy János: Az olvasóhoz; dr. Zelenka Tibor: A magyarországi per-

litek földtani-közettani kutatásának története; Sántha Pál: Adalékok a pálházai perlit kutatásának történetéhez; Benke István: A pálházai perlitüzem első tíz éve; Nagy Gyula: Harminc év a perlitbányászat vezetésében; Dr. Farkas Géza: A magyar perlit múltja, jelene és jövője; Dr. Baksa Csaba: A pálházai perlit külkereskedelme; Farkas István: A pálházai perlit Nyugat-Európában.) A kötet két tanulmányát (Nagy Gy., Baksa Cs.) összesen 19 oldalnyi terjedelemben színes fényképek illusztrálják.

HÁMORI István Péter (szerk.): *Bányász amatőr művészeti együttesek*. Budapest, 2011. Országos Bányász Kulturális és Hagyományörző Szövetség, [103] old. Színes és fekete-fehér képekkel. – A kötet fotó kíséretében röviden bemutatja a napjainkban működő bányász fúvószenekekarokat, kórusokat, táncsoportokat, színjátszóegységeket. Válogatást nyújt az elmúlt évtizedek bányász kulturális eseményeiből, felsorolja a kitüntetett személyeket és csoportokat, méltatja a bányász amatőr művészeti mozgalom kiemelkedő vezetőinek munkásságát. *Képek a múltból* címmel archív felvételek elevenítik fel a hajdani sikeres csoportok és rendezvények emlékét.

LADÁNYI András: „*Bányász vagyok, ki több nálam...*” *Művelődés a Dorogi-szénmedencében*. Dorog, 2009. Dorogi Szénmedence Kulturájáért Alapítvány, 352 old. – E könyvről a *Bányamunkás* című lapban részletes ismertetés jelent meg, amelyből az érdeklődők bővebb információkat szerezhetnek róla.

IZSÓ István, dr.: *A Miskolci Bányakapitányság kerületének bányai para. A Bányakapitányság fennállásának 100. évfordulója alkalmából*. Miskolc, 2011. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért, 204. old. (Előszó; A Bányakapitányság hatásköréről dióhéjban; A Miskolci Bányakapitányság illetékességi területének változásai; A Miskolci Bányakapitányság kerületének bányai para – 1. Borsod-Abaúj-Zemplén Megye; 2. Hajdú-Bihar Megye; 3. Heves Megye; 4. Nógrád megye; 5. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye.)

Szén- és ásványbányászati emlékhelyek Észak-Magyarországon. Miskolc, 2011. Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért, 53 old. – A szép színes kiadvány gazdag képanyag

segítségével mutatja be a terület évről évre szaporodó bányászati emlékhelyeit.

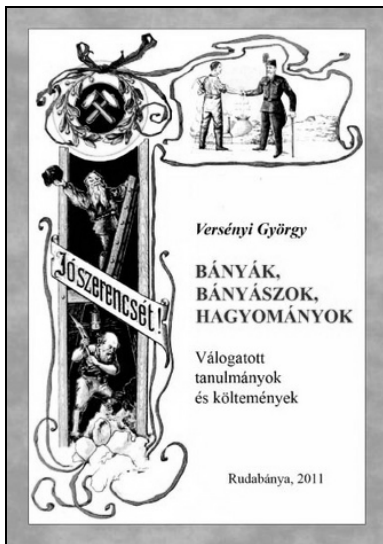
HLÁVKA, Jiří KADERA, Jiří: *Historie železářství a uhlířství v Českém lese. Geschichte des Eisenhüttenwesens und der Kohlenbrennerei im Böhmischem Wald*. Plana, 2010. Hornicko-historický spolek v Plané, 435 old. – A szép kiállítású, kétnyelvű – cseh és német – kötet a Csehország délnyugati határvidékén fekvő Cseh-erdő hajdani vaskohászatának és szénégetésének történetét mutatja be gazdag ábra- és fotóanyag kíséretében.

Zborník prednášok z konferencie 720. výročie prvej písomnej zmienky o Rožnave. Rožňava, 2011. Gemerský Banický Spolok Bratstvo, 82 old. – A kötet a Rozsnyó első írásos említésének 720. évfordulója alkalmából rendezett konferencia előadásait tartalmazza, melyek a Szlovákiai Bányavárosok és Községek 4. Találkozásán hangzottak el 2011. augusztus 26-án. Közülük számunkra a legérdekesebb idősebb Ladislav Sombathy tanulmánya „a bányászok himnuszairól” [Hymny baníkov], amely foglalkozik a mi Bányászhimnuszunkkal is, de nem ismeri dr. Zsámboki László e témára vonatkozó alapvető kutatási eredményeit.

Radványi Diána
Telkibányai kerámiák

Rudabánya, 2011

Versényi György

**BÁNYÁK,
BÁNYÁSZOK,
HAGYOMÁNYOK**

Válogatott
tanulmányok
és költemények

Rudabánya, 2011

T a r t a l o m

Tanulmányok

- Vasérc, vasbuca, vastárgy. Az első magyar vaskohászok
műhelyei és technikája a Kárpát-medencében.
(*Dr. Török Béla*) 3
- Egy vállalkozó nagybirtokos nemes Heves megyében.
(*Beniczy György és családja tevékenysége a 19-20.
században.*) (*Dr. Csiffáry Gergely*) 30
- Jaroslav Jičínský, a korszerű pécsi szénbányászat
megteremtője. (*Mendly Lajos*)..... 72
- Szénbányászat Borszéken. (*Farkas Aladár*) 91

Közlemények

- Egy magyar bányászcsalád kanadai emlékei.
(*Hadobás Sándor*) 102
- Az 1950-es évek versenymozgalmi és rajzos megjelenésük
a vállalati sajtóban. (*Dr. Biró József*) 112

Kincstár

- Dr. Liffa Aurél leírása a Telkibánya környéki régi bányákról.
(*Közli: Hadobás Sándor*) 123

Archívum

- Selmecbányától Sopronig. Szemelvények dr. Vitális István
1919-20. évi naplóiból és szakvéleményeiből.
(*Közli: Dr. Vitális István*) 133

Szakirodalom

- Hazai és külföldi bányászattörténeti kiadványok.
(*Hadobás Sándor*) 167

Szemán István ormospusztai (1953-tól Ormosbánya) géplakatos, Kosuth-díjas (1951). A magas kitiüntetést az általa kifejlesztett réselőgépiért kapta. Fia, ifj. Szemán István bányamérnök lett, vezető beosztásokban dolgozott a borsodi szénbányászaton.